

Naas nuujinta Ilamahaaga muddada dhalashada ka soo hor dhasha

Ku waaliddiinta:

Xiriirka/lambarka telefoonada:

Dhashay:

Jadwalkda Tusmada

Naas nuujinta Ilmahaaga muddada dhalashada ka soo hor dhasha 1

Waa maxay sababta caanaha naasku muhiim ugu yihin ilmaha muddada dhalashada ka soo hor dhasha?	1
Waa maxay sababta naas nuujintu ay muhiim ugu tahay hooyooinka?	2
Goorma ayuu ilmahaygu diyaar u yahay inuu si toos ah uga quuto naaska?	2
Waa maxay dambarku?	2
Waa maxay Daaweynta xasaasiyada cuntadda (Oral Immune Therapy)?	2

Xiriirka hoos gelinta Ilmaha si ay u dareemaan diirimaadka jirkaaga iyo Daryeelka Kangaaroo 3

Waa maxay sababta ay muhiimka u tahay hoos gelinta ilmaha si ay u dareemaan diirimaadka jirkaaga?	3
Sidee aaya hoos gelinta ilmaha si ay u dareemaan diirrimaadka ay u caawisaa korriisimaha maskaxdooda?	4

Bilaabid 4

U Samaynta caanaha Ilmahaaga	4
Sidee aayaan gacanta ugu lisaa?	4
Sidee aaya jirkeygu caanaha naaska u sameeyaa?	5
Maxaan filan karaa marka maalmaha ugu horeeya?	6

Bamgareyn/lisid 7

Bamgareyn laba dhinac: listo labada naasba waqtii isku mid ah	7
Sidee loo sameeyaa caano wanaagsan ee joogto ah	7
Isu diyaarinta bamgareynta/lisidda	7
Talooyinka guuleysiga bamgareynta/lisidda	7
Waa maxay joornaalka kaydka caanaha?	8
Sidee aayaan u daryeeli karaa qalabka bamgareynta/lisidda marka ilmahaygu isbitaalka ku jiraan?	8
Tilmaamaha kaydinta caanaha naaska marka uu ilmuu ku jiro isbitaalka	8
Sidee aayaan ku geyn karaa caanaha naaska xarunta NICU?	8

Quudinta Ilmahaaga ee Cusbitaalka 9

Quudinta caanaha naaska ee lasoo lisay	9
Nuugista wax aan nafaqo ahayn	9
Waa maxay deeqda caanaha qof kale lagasoo lisay?	9
U wareejinta Naas nuujinta	10
Halista ka iman karta isticmaalka bilowga hore ee dhalooyinka	10

Marka Ilmahaaga Cusbitaal kale loo beddelo 11

Talooyinka la xiriira daryeelka ilmahaaga ee aad ka wada hadlaysaan isbitaalka kale	11
---	----

Marka aad geysa Ilmahaaga Guriga 11

Sidee aayaan u daryeeli karaa qalabka bamgareynta/lisidda marka ilmahaygu joogo guriga?	11
Nidaamka kaydinta caanaha naaska marka uu ilmuu joogo guriga	11
Ma u baahan yahay Ilmahaagu caano formula ah	12
Taageerada naas nuujinta ee bulshaddaada	13

Joornaalka kaydka caanaha 14

Diiwaanka Quudinta 17

Naas Nuujinta ilmaha muddada dhalashada ka soo hor dhasha

Hambalyo dhalashada ilmahaaga! Buuggan waxa loo habeeyey inuu kaa caawiyo Siinta caanaha naaska ilmahaaga muddada dhalashada ka soo hor dhasha, kuwaas oo dhashay 34 todobaad ka hor xilliga uurka ama sidka. Haysashada macluumaad dhab ah ayaa kaa caawin karta inaad si fudud u barato waxa aad filan kartid iyo sidii aad ula qabsan lahayd. Ilmaha waqtigoodii ka hor dhashay waxa u baahan yihiin daryeel gaar ah ee Xarunta Daryeelka Ilmaha Dhowaan Dhashay (NICU) ama Xarun Khaas ah ee Daryeelka. Buuggan oo dhan, erayga Nicu waxa uu tixraaci doonaa labadaba Qaybta Daryeelka Xoogan ee dhawaan dhaladka iyo Xarunta daryeelka Gaarka ah, buuga yarahan waxaanu isticmaalnaa erayga adeeg bixiyaha caafimaad. Tan waxay noqon kartaa Kalkaalsadaada, dhakhtarka, La taliyaha Naas nuujinta ee Guddida caalamiga ah ee ruqsada haysata, khabirka cuntada, daaweyaha jidhja, luqadda hadalka, daaweeuya, daaweyaha jidhka maskaxda, iyo xirfad yaqaan kale.

Hooyo ahaan, waxad tahay qofka ugu muhiimsan ee caawinaya ilmahaaga inay koraan ayna horumaraan. La joogidda ilmahaaga inta ugu badan ee suurogalka ah, hoos gelinta ilmahaaga si ay u dareemaan diirrimaadkaaga, siinta caanaha naaska ama naas nuujinta ayaa ah siyaabaha aad ku caawin karto ilmahaaga cusub.

Waa maxay sababta caanaha naasku ay muhiim ugu tahay ilmaha waqtigoodi ka hor dhasha?

Caanaha naasku waa cuntada ugu fiican ee ilmaha oo dhan oo muhiim u ah Ilmahaaga waqtigoodii ka hor dhasha. Caanaha hooyada ayaa si gaar ah ugu habboon ilmaheeda.

- Dambarkaaga iyo caanaha naaskaagu waxay khaas u yihiin ilmahaaga. Caanaha naaskaagu waxay daboolaan baahida ilmahaaga iyaga oo waqtii kasta is beddelaya.
- Caanaha naaska waxay aad muhiim ugu yihiin:
  - Korista iyo horumarinka khaas ahaan baahida ilmaha waqtigoodii ka hor dhashay.
  - Siinta borotiinka ee koritaanka maskaxda.
  - Siinta walxaha jirooyinka la dagaallama si Ilmaha wakhtigiisa ka hor dhasha looga ilaaliyo jirada.
- Ilmaha oo aan la naas nuujin waxay halis weyn ugu jiraan:
  - Caabuqa dhegaha.
  - Arrimaha la xiriira sambabada iyo neefsashada.
  - Shuban.
  - Sonkorow.
  - Cuslaad iyo buurnaan aan caadi ahayn.
  - Kansarka carruurnimada qaarkood.
  - Dhimashada Kediska ah ee Dhallaanka.

Ilmaha waqtigoodii ka hor dhicis hore ku dhashay waxay u baahan yihiin nafaqo dheeri ah si u u taageerto baahida korriinkoodaa. Taas waxa ka mid noqon kara ku darid wax lagu adkeeyo caanaha aadamiga, nafaqooyin, ku darid dufan caanaha la soo lisay.

Inkastoo Ilmaha waqtigoodii ka hor dhashay laga yaabo in aanay awoodin in ay si toos ah u quuttaan naaska bilowga, taabashada maqaar-ilaa-maqaar iyo caanaha naaska ayaa aad muhiim ugu ah. Illaa ilmaha wakhtigiisa ka hor dhashay ay ka awoodayaan inay si too ah naaska uga quuttaan, hooyooinka waxay gacanta isaga lisaan ama bamgareeyaan caanahooda si ay u quudiyaan ilmahooda.

Hoos ku haynta ilmahaaga si ay u dareemaan diirrimaadkaaga, caanaha naaska iyo naas nuujintu waxay ka cawiinayaan ilmahaaga in maskaxdoodu korto.

Waa maxay sababta naas nuujintu ay muhiim ugu tahay hooyooyinka?

- Waxay siiyan hooyada door muhiim ah sarena u qaadaan kalsoonida daryeelka ilmaheeda.
- Hormoonada soo saara caanaha naasku waxay ka caawinayaan in hooyadu la qabsato xilligan walaaca badan.
- Wuxuu horumariyaa xiriirkha hooyada iyo ilmaha.
- Ilaaliyaan caafimaadka hooyada, hoos u dhigaya khatarta sokorowga nooca 2 iyo kansarrada qaarkood.
- Waa wax diyaar ah oo si sahlan loo heli karo.

Goorma ayuu ilmahaygu diyaar u yahay inuu si toos ah uga quuto naaska?

Dhalaanka ku dhashay ka hor 34 todobaad waxa laga yaabaa in wax lagu siiyo tuubo sanka ama afka laga geliyo oo toos u aadeysa caloosha. Caanaha naaska ayaa sidaas tuubo lagu siin karaa ilmahaaga. Ilmaha qaarkood waxaa laga yaabaa in aanay awoodin in caano la siiyo isla markiiba. Wuxuu horumariyaa xiriirkha hooyada iyo ilmaha.

Dhalaanka wakhtigooda ka soo hor dhasha waxay weli ku jiraan barashada isku xirka caano nuugidda ah, liqidda iyo neefsashada. Marka ilmahaagu muujinaya dabeecadaha quudinta sida la daydayashada afka iyo caano nuugig, fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga ayaa kaa caawin doona adiga iyo ilmahaagaba barashada naas nuugga.

Waa maxay dambar?

Dambarku waxa weeye caano ay sameeyaan naasahaaga inta aad uurka leedahay iyo maalmaha ugu horeeya ka dib marka ilmahaagu dhasho.

Waa hurdi, aad rib u ah oo qarro leh. Hooyooyinka qaarkood waxay iska lisaan dhowr dhibcood oo dambar ah meeshaa qaar kale wax badan iska lisaan mar kastaba. Taasi waa wax iska caadi ah waana inta ilmahaaga baahidoodu tahay. Dambarku wuxuu siiyaa ilmahaaga nafaqada ugu fiican waxayna ka ilaalisaa ilmahaaga cudurka. Waxaa inta badan loo yaqaan ‘dareeraha dahabka ah’ sababtoo ah aad ayuu muhiim ugu yahay ilmahaaga. Dhibic kasta waa muhiim!

Waa maxay Daaweynta Xasaasiyada Cuntadda ama caanaha (Oral Immune Therapy)?

Dambar dhey ah ayaa la siin karaa ilmahaaga iyada oo dhibic looga dhiijinayo gudaha canka ilmahaaga. Caanahan waxay jirka u gudbiyaan iyaga oo xuubka dhabanka sii raacaya waxaana la rumeysan yahay inay siinayaan ilmaha iska difaacid dabiici ah noocyoo badan ee cuduro ah iyada oo burburineysa bakteeriyyada iyo fayraska ku jira dhuunta, sambabada iyo xubnaha dheef shiidka. Inkasta oo ay weli socoto cilmibaaris, waxaa la rumeysan yahay in taxadarkan dheeraad ah uu si gaar ah muhiim ugu yahay ilmaha waqtigoodi ka hor dhashay. OIT ayaa laga yaabaa inayna isticmaalin isbitaalada oo dhan. Weydii fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga haddii loo samayn karo ilmahaaga.

Ka caawi ilmahaaga si uu u helo bilow wanaagsan iyad oo:

- Barashada sida loo liso dambarka waqtii hore.
- Lisidda iyo bamgareynta caanaha si joogto ah.
- Haynta iyo hoos gelinta ilmahaaga taabashada maqaar- ilaa maqaarka ah inta ugu badan ee suurogalka ah.
- Siinta naaska sida ugu dhakhsaha badan ilmahaaga waa mid joogta ah.

Taabashada maqaar-ilaa-maqaara ah ee jirkaaga iyo Daryeelka Kangaaroo

Qabashada iyo hoos gelinta ilamahaaga taabasho maqaar-ilaa-maqaar waa waxa ugu muhiimsan ee aad u sameyn kartid ilmahaaga. Marka ilmahaaga la hoos geliyo taabasho maqaar-ilaa-maqaar, waxay/wuxuu maqlayaa wadno garaacaaga, dareemayaan neefsigaaga iyo maqaarkaaa, waxayna dareemayaan oo uriyaan maqaarkaaga. Taasi waa wax caadi ah ee dejinaya ilmahaaga. Hay oo xabadka ku hay ilmahaaga inta sidii ugu ee suurtogalka ah. Qorsheyo in aad u qabato ilmahaaga adiga oo hoss gelinaya taabasho maqaar-ilaa-maqaar sida ugu dhakhsaha badan ee suurtogalka ah marka ay dhashaanba muddo joogto iyo waqtidheer. Taas waxaa kale ee loo yaqaan daryeelka kangaarooga.

*Xabadka saar oo qabo ilmahaaga habeen iyo maalinba muudo dheer hadba intii kuu surogal ah.
Noqo u doode ilmahaaga! Haddii shaqaalaha isbitaalka aad ka weydid hoos gelinta ilmahaaga
taabashada maqaar ilaa maqaarka ah, caawimaad weydiiso inaa sameysid.*

Waa maxay sababta ay muhiimka u tahaytaabshada maqaar-ilaa maqaarka ah ee diirmada jirkaaga?

- Wuxuu dajiyaa garaaca wadnaha, neefsashada iyo sonkorta dhiigga ee ilmahaaga.
- Wuxu caawiyyaa maskaxda ilmahaaga si ay u korto una horumarto.
- Diiriya ilmaha iyaga oo ka faa'ideysanaya kulaylka jirkaaga.
- Waxay ka caawineysaa ilmahaag inay:
  - Dareemaan nabad iyo xasilooni.
  - Degganaadaan oo oohintu ku yar tahay.
  - Si wanaagsan u hurdaan, u kaydinta tamartooda si ay u koraan.
- Ka caawiyaan ilmahaaga raaxada ilmahaaga muddada nidaamyada.
- Wuxuu kaa caawinayaa dareerka caanahaaga iyo laga yaabaa kor u qaadidda caano soo saarkaaga.
- Wuxuu kaa caawinayaa helidda unugyada difaaca gaarka ah ee jeermiska laga helo NICU. Unugyadaas difaacu waxay markaas u gudbayaan ilmahaaga iyaga oo sii maraya caanaha naaskaaga markaasna ilmahaaga ka ilaalinaya cudurrada.
- Waxay horumariyaan xiriirkha iyo isfahamkiina.
- Waxay kaa caawineysaa inaad hesho isku kalsooni dheeri ah iyo nasiino.

Ilmahaagu waxay xirnaan doonaan xafaayad, markaasna si toosan loo saaro xabadkaaga markaasna aad ku dadid shaarkaaga ama buste. Marka aad ilmahaaga si dhab ah jirkaaga ugu qabatid, wuxuu/waxay dareemayaan degganaansho. Taabashada maqaarka-ilaa-maqaarka waxay adiga iyo ilmahaba siineysaa bilow Wanaagsan ee naas nuujinta. Lamaanahaaga ayaa sidoo kale sameyn karo taabashada maqaarka-ilaa-maqaarka si loogu raaxeeyo oo loo rabeeyo ilmahaaga.

Sidee ayaa taabashada maqaarka ilaa maqaarku ay u caawisaa korriinka maskaxda ilmahayga?

Unugyada Dareemayaasha ee ilmaha waqtigoodii ka hor dhashay weli way kobcayaan. 14 toddobaad ee ugu dambeysa ee uurka, maskaxda ilmahaaga waxay kortaa 400%. Marka aad u qabato ilmahaaga taabashada maqaar-ilaa- maqaarka ah, ilmahaaga waxay ku jiraan meel iyadda/isagu dunida ka ogaanayo isaga oo isticmaalaya taabashada, urta, maqalka, dhadhanka, iyo dhaqdhaqaaqa. Waaya-aragnimadaas aad wadataa waa mid muhiim u ah koridda maskaxdooda. Waqtiga taabashada maqaar-ilaa- maqaarka ah ilmuu:

- Urrinayaan caanahaaga.
- Dhadhaminayaan caanahaaga.
- Taabanayaan jirkaaga.
- Kula dhaqdhaqaaqayaan
- Diirrimaad ka heleyaan ogadaada.

Akriso ama dhegeyso wax dheeraad ah ee ku saabsan taabashada maqaar-ilaa-maqaarka ah iyo daryeelka kangaroo ee NICU ah.

www.kangaroomothercare.com/skin-to-skin.aspx

www.youtube.com/watch?v=iN1UiAVyZZk

www.youtube.com/watch?v=svNB3yz2v8E

www.youtube.com/watch?v=MateX87u9k

Bilaabid

U Samaynta caanaha ilmahaaga

Haddii ilmahaagu usan awoodin inuu ka quuto naaska, waxaad u baahan tahay inaad sameyso keydka caanahaaga adiga oo iska lisaya ama bambareynaya. Labadan qaab waxay naaska ka soo bixinayaan caanaha naaskaaga si aad u quudiso ilmahaaga. Waxaa muhiim ah inaad iska listo caanaha si joogto ah ilaa iyo inta ilmaagu u baahan yahay quudin, ugu yaraan 8 jeer 24ka saacadoodba , oo ay ka mid tahay ugu yaraan hal mar habeenkii.

Shaqaalah NICU ayaa kaa caawin doono inaad baratid sida la isaga liso loona keydiyo caanaha naaskaaga, sida loo isticmaalo bamka naaska iyo sida loo naas nuujiyo ilmahaaga marka iyadda / isaga ay awoodaan.

Sidee ayaaan gacanta isugu lisi karaa?

Si ilmahaaga aad gacantaada ugu listid dambarka:

- Gacmahaaga si fiican u dhaq.
- Raadso meel raaxo ama degganaan kuu leh.
- Haddi ay suurogal kuu tahay, cadaadis diiran saar naasahaaga ka hor inta aadan gacanta isku lisin.
- Si tartiib ah naasahaaga u duug adiga oo kasoo bilaabaya kor ilaa ibta kasoo gaartid adiga oo isticmaalaya wareego dhaqaaq gacan siman ama xiran.

Talooyinka ku guuleysiga caano soo saarka naaska

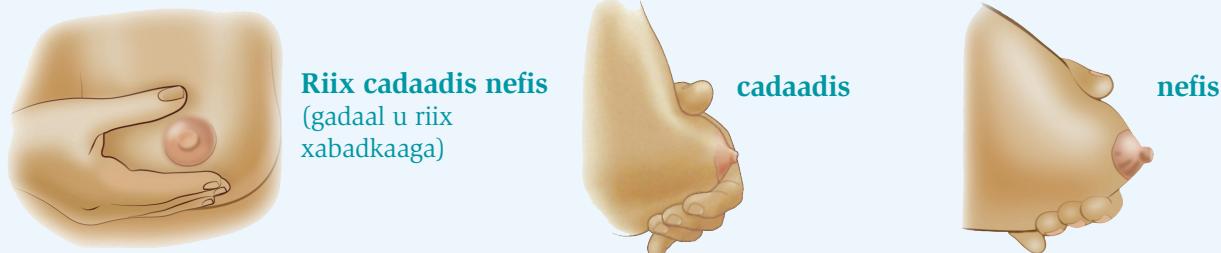
- Hore u bilow adiga oo joogteynaya gacan ku lisidda iyo bamgareynta 6 saac marka aad dhashid **ayna ugu fiican tahay ssaacadda ugu horeysa.**
- Gacanta ku lis iyo bamgareynba 8 jeer iyo ka badan 24kii saacadoodba.
- Istimmaal bamka korontada ku shaqeeya ee isbitaaladu isticmaalaan.

- Naaskaaga hal gacan kusoo qabo, laakiin aan aad ugu dhoweyn ibta. Suulka iyo faraha gacantaada ha noqondaan kuwo iska soo horjeeda midba midka kale oo qiyas $2\frac{1}{2}$ -4 cm (1-1½ in.) ka dambeysa ibta naasahaaga. Naaska wax yar kor u qaad, markaas si tartiib ah gudaha ugu riix naasaha xagga laabtaada.
- Si khafiif ah ku cadaadi suulka iyo farahaaga si wadajir naaska ilaa gudaha xabadkaaga.
- Debcii farahaaga dhawr ilbidhiqsi ka dibna ku celi isla sidii hore ee aad sameysay.
- Gaarsii gacmahaaga wareegga naasaha oo dhan, si aad u listo caanaha naaska ka dhan. Sidaas ku wad ilaa socodka caanaha u yaraado. U beddeelo dhinaca kale markaas ku celceli wixii aad sameyneysay naaska kale. Sidaas ku wad hadba dhinac, duug naaska haddana mar kale islis ilaa socodka caanahu ay joogsadaan.
- Marka hore waxaa suurogal ah inaad heshid dhawr dhibcood oo dambar. Ha ka niyad jabin, taasi waa caadi.
- Ku aruuri caanaha qaaddada-shaaha ama weel u idin soo siiyey isbitaalku, kaas oo loo isticmaalayo siinta ilmahaaga damparka.
- Iska lisidda caanaha ee gacanta waa wax tababar loo qaato si loo barto, way kuu fududaan doonaa.

Lisidda caanuhu waa inay noqotaa mid raaxo leh ayna noqon mid xanuun ah.

Habka Gacan ku lisidda Caanaha Naaska

Tallaabooyinka Laga maarmaanka ah: RIIXID - CADAADIS - NEFISID

Daawo video lisidda caanaha naaska.

<http://newborns.stanford.edu/Breastfeeding/HandExpression.html>

www.unicef.org.uk/BabyFriendly/Resources/AudioVideo/Hand-expression/

Sidee ayaa jirkaygu u sameeyaa caanaha naaska?

Inta aad uurka leedahay jirkaaga sidoo kale wuxuu isu diyaariya naas nuujinta ilmahaaga. Laba hormoon oo muhiim ah ayaa ku lug leh naas-nuujinta kuwaas oo ah Brolaktiin iyo Oksitosiin.

Brolaktiin waa hormoon muhiim ah sababta oo ah wuxuu sameeyaa caanaha. Waxaad sare ugu qaadi kara brokaktiinka adigoo:

- Si joogto ah u naas nuujinaya Ilmahaaga.
- Kicinayaa dareenka naasahaaga ugu yaraan 8 jeer 24kii saac adiga oo naas nuujinaya, gacanta isku lisaya ama bamgareynaa.

Oksitosiin wuxuu sameysmaa marka aad naas nuujineysid, gacanta aad isku liseysid ama aad bamgareyneysid. Oksitosiin waa hormoon muhiim ah maxaa yeelay wuxu naaskaaga kasoo deynayaa caanaha. Arrintan waxa loo yaqaan caano soo deyn ama godlasho. Marka aad ku jirto waqtiga godlashada waxaa laga yaabaa:

- Dareen xanxanto ee naasahaaga.
- Dareen in caano kaasoo daadanayaan hal naas ama labadada naasba.
- Dareen casiraad ama maroojin ah ee ilmo-galeenka ama minka
- Aadan waxba dareemin. La'aanta ah calaamadahaan micnaheedu ma aha in aadan godlan.

Waxaad fududeyn kartaa in caanuhu si dhaqso ah kaaga yimaadaan haddii aad si joogto ah u naas nuujisid, gacanta caanaha isaga listid iyo bamgareyn waxtar leh!

Maxaan filan karaa dhowrka maalmood ee ugu horeeya?

MAALINTA 1:

- Bilow gacan ku lisidda iyo bamgareynta caanaha naaska 6 saacadood gudohood marka aad dhashid, haddii ay suuragal tahay gudaha saacada u horaysa
- Iisticmaal bumka labada naas ee korontada ku shaqeeya ee looga isticmaalo. Gacanta ku lis marka hore, ka dibna bamgaree.
- Gacanta ku lis bamgareena 8 jeer ama ka badan ama inta ugu badan ee aad awoodo. Arrinta waxaad sameyn kartaa saacad kastaba haddii aadan hurdin.
- Ha ka walwalin inta dambarka aad iska listay dhan yahay. Waqtiga hore bilaabidda iyo joogteynta salsalaaxa iyo caano iska soo lisidda ayaa ka caawin kara caano soosaarkaaga.

MAALINTA 2:

- Sii wad ku lisidda gacanta iyo bamgareynta ugu yaraan 8 jeer ama ka badan 24kii saacadood. Habeenkiina waxaad sameysaa ugu yaraan hal mar.

MAALINTA 3:

- Gacanta ku lis bamgareena 8 jeer ama ka badan 24kii saacadood.
- Sii wad in aad bamgareynta ugu yaraan hal mar habeenkiina waayo hormonka (brolaktin) caawiya caano soosaarku wuxuu xoog leeyahay habeenkiii.
- Ka qaado lisidda 4 saac oo nasasho ah habeenkiii.
- Naasahaaga waxa laga yaabaa inay buuxsamaan markii mugga caano soosaarkaagu kordho. Taasi waa caadi.
- Iska saarista caano ee si joogto ah waa muhiim si looga hortaggo naas buux dhaafka.
- Haddii ay naasahaagu noqdaan kuwo aad buuxsamay aadna dareemeysid raaxo laaan. taas waxaa loo yaqaanaa naaso barar. Saarista naasahaaga cadaadis qabow iyo caano ka lisid joogto ah ayaa kaa baabi'in kara culeyskaas. Hooyooyin badan ayaa sidoo kale oo ay dareemaan inay faa'ido u tahay dib u beddel is lisidda oo cadaadis la socdo. Dib isu lisidda cadaadis beddelka ah waa hab khafiifinaya barta madow ee ibta naaska ku hareereysan taas oo ka caawinaysa in caanuhu soo baxaan.

Jilcinta Cadaadis isbeddelka

1. Farahaaga saar dhinaca kasta oo ibta naaska.
2. Ku riix xagga feeraha. Ku hay ilaa hal daqiiqo.
3. Ku Warwareejji farahaaga ibta naaska kuna celceli.
4. Haddii qayb ka mid ah unugyada naasku weli ay adag tahay, mar kale ku celi halkaas riixa.
5. Cadaadiska isbeddelka waxa laga yaabaa in waxoogaa uusan lahayn raaxo laakiin ma ku dhibayo.
6. Xusuusnow in aad dheecaan ka riixaysid unugyada caanaha ee ibta.

Haddii buuxnaanta naaska ama baraku sii socdo inay dhibaato tahay, waxaad hubisaa inaad la hadashid adeeg bixiyaha daryeelka caafimaadkaaga.

MAALINTA 7AAD:

- Filo in si weyn uu u kacayo mugga caanaha naaska maalinta 7aad. Haddii aad arki weydo kor u kaca mugga caanaha, la hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga.

MAALINTA 14AAD:

- Mugga caanaha naaska waa inay si degdeg ah u kor kordhaa 10-14ka maalmood ee ugu horreeya. Si joogta ah kala hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga arrimaha ku saabsan gacanta ku lisidda iyo bamgareynta iyo kaydka caanahaaga. Fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga ayaa kaala talin kara inaad marar badan iska bamgareysid caanaha.
- Iska lisidda gacanta iyo iska bamgareynta caanaha si wadajir hooyooyinka badidood waa u Wanaagsan tahay.
- Sii wad gacanta ku lisidda iyo bamgareynta 8 jeer ama ka badan 24kii saacadood, oo ay ku jirto ugu yaraan hal mar ee habeenkiii ah. Hal mar oo 4 saacadood ah inta u dhaxaysa iska lisidda caanaha caadi ahaan waa wanaagsan tahay. Hooyooyin badan waxay jecel yihiin in muddadaas 4ta saacadood u dhhexeysa inay habeenkiii noqoto.

Bamgareynta

Isticmaalka bamka naaska waa hab wax ku ool ah si loo ururiyo caanaha naaska iyo dareen kicinta caanaha soo saarkaaga.

Waxaa aad u fiican in la liso labada naasba waqtii isku mid ah. Taas waxaa loo yaqaannaa lisid daran dooriga ah. Lisidda daran dooriga waa degdegsiimo badan tahay marka hadba hal naas lalisayo. Wuxuu kale oo ay kaa caawinaysaa inaad iska listo caano dheeraad ah, si degdeg ah.

Kala tasho fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga wixii ku saabsan meesha aad kasoo kiraysan lahayd bamka isbitaalka looga isticmaalo sidii aad guriga ugu haysan lahayd.

Haddii dhibaato kala kulantid habka u bamka naaska u shaqeynayo, la hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaa, la xiriir shirkadda bamka lagasoo kireystay ama talo ka raadso internetka website soo saaraha qalabkaas.

Bamgareynta Daran dooriga ah: Bamgareynta labada naasba isku mar

- Isticmaal laba xirmooyinka bamka sida isbitaalka lagaaga soo faray.
- Nooca bamka daran dooriga ee koronto ku shaqeeya ee Isbitaalka ayaa ugu fiican.
- Bamgaree si isku mar ah 15 daqiqo.
- Sii wad inaad bamgareysid haddii ay weli caano kaa socdaan.
- Duug naasaha inta lagu guda jiro ku bamgareynta.
- Ka fikir inaad isticmaasha habka “gacan ku bamgareynta” adiga oo si tartiib ah u duugaya cadaadisna ku saameynaya naasahaagaa inta aad caanaha iska bamkgareyneysid adiga oo isticmaalaya bamka daran dooriga ee korontada ku shaqeeyo.

Daawo fideo ku saabsan duugista naasahaga inta lagu guda jiro bamgareynta si loo kordhiyo wax soo saarka caanaha.

www.newborns.stanford.edu/Breastfeeding/MaxProduction.html

Sidee loo sameyn karaa caano wanaagsan oo joogto ah

- Bamgaree gacantana isku lis ugu yaraan 8 jeer 24kii saacba.
- Duug naaska ka hor iyo inta lagu guda jiro bamgareynta.
- Bamgaree ugu yaraan hal mar habeenkii marka heerarka brolaktiinka heerkiisu ugu sareeya.
- Habeenkii, iska ilaali in muddo 4 saacadood ah ayna ka badnaan inta u dhixeysa laba bamgareynta.
- Gacanta isku lis bamgareynta ka dib.

Bamgaree waqtiyada hore. Bamgaree si joogto ah. U bamgaree si waxtar leh.

Isu Diyaarinta lisidda

- Gacmaahaaga ku dhaq saabuun iyo biyo ama isticmaal aaalkolo biyo ku jirin ka hor lisidda ama taabashada caanaha naaska.
- Meel munaasab ah ku bamgaree caanaha.

Talooyinka guuleysiga bamgareynta

- Bamgaree ka hor, inta lagu guda jiro ama ka dib taabashada maqaar-ilaa-maqaarka ah ee ilmahaaga.
- Qabo ama taabo ilmahaaga inta ugu badan ee suurogalka ah.

- Kuhayso bamka agtiisa masawiro ama waxyaabo kale oo ku xusuusinaya ilmahaaga xusuusinta kale ee ilmahaaga, ama bamgareynta ku samee qolka ilmahaaga.
- Isticmaal cadaadis diiran, duugid degen iyo gacan isku lisid inta aadan caanaha bamgareyn, taas oo kicin doonta dareenka godlashada ka hor inta aadan bilaabin bamgareynta caanaha
- Bamgareynta caanaha waa inay tahay mid raaxo leh. Haddii nabarro ay kaa soo baxaan ibta naasaha, la hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga si aad u hesho kaalmo la xiriirta cabbirka wareegga naaska iyo xoogga caana nuugidda.
- Caano soo saar aad u hooseeya waxaa hore looga horttaggi karaa bamgarayn joogta ah. gacanta. Haddii dhibaatadu ay sii scooto, weydiiso kaalmo fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga.
- Nasashada badi.

- Ka fikir inaad isticmaashid rajabeeto/keeshali caanaha soo nuuga si laba gacmood ay firaqo kuugu noqdaan inaad naasahaaga duugtid iyada oo ay weli caaniihi kaasoo bamgareysnayaan. La hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga sidii aad u sameyn lahayd mid.

Waa maxay diiwaanka kaydka caanaha?

Kani waa diiwaanka inta ay leegtahay caanka aad bamgarayso ama aad wakhti kasta isks lidtid. Diiwaang geli qadarka caanaha ah ee aad bambarayso ama listid. Sidoo kale hubi marka aad u qabato ilmahaaga taabashada maqaar-ilaa-maqaarka ah. Isticmaal joornalka caanaha iyo diiwanka quudinta ee bogagga 14-17 ee. Qoridda caano iska bamgareyntaada iyo islisidda waxay kaa caawinayaan inaad xusuusnaato inta jeer ee aad is bamgareysey ama is listay maalin kasta si aad markaas ula socotid caddadka caanaha aad samaynaso.

Sidee ayaan u daryelaa qalabka bamgareynta marka ilmahaagu isbitaalka ku jiraan?

Weydii fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga sida loo nadiifyo iyo meel loogu kaydiyo qalabka bamgareynta.

Tusmooyinka kaydinta caanaha naaska marka ilmahaagu ku jiro isbitaalka

Muddada Kaydintu waa kala duwanaan kartaa weydiiso nidaamka ama tilmaamaha isbitaalka. Caanaha naaska ee markaas la lisay waa in la isticmaalaa muddo 24-48 saacadood ah laga bilaabo markii lasoo bamgareeyey.

- Isticmaal weelasha wax lagu keydiyo ee aan jermiska lahayn oo isbitaalku kusoo taliyey.
- Si cad u calaamadee weelasha caanaha naaska ku jiraan si waafaqsan tilmaamaha isbitaalka. Hubi calaamadahaas inuu ka mid yahay magaca ilmahaaga, taariikhda iyo waqtiga aad listay.
- Caanaha naaska ee dheyda ah ayaa u fiican ilmahaaga. Qaboojiyaha geli caanaha naaska ee aan la isticmaali doonin 24-48 saacadood gudahood.
- Ku shub caanaha naaska ee dheyda weel cusub markasta oo aad iska bamgareysid. Ha isku darin caano kala duwan oo marar kala duwan lasoo bamgareeyey.

Sidee ayaan si ammaan ah ugu qaadi karaa qaado caanaha naaska Xarunta NICU?

Gee caanaha naaska ee dheyda xarunta NICU sida ugu dhakhsaha badan ee suurtogalka ah.

- Ku rid caanaha naaska boorso/weel nadiif ah.
- Isticmaal qaboojiye daboolan ama weel baraf qabow leh
- Ka codso fidiyaha adeegga daryeelka caafimaadkaaga inuu ku tuso sida loo calaamadeeyo caanaha naaskaaga iyo meesha aad ku keydin lahayd caanaha naaska si aad u keento isbitaalka.

DHEYDA AYAA UGU FIICAN!

Quudinta Ilmahaaga ee Cusbitaalka

Quudinta caano naaska laga soo lisay

Caanaha naaska laga soo lisay siyaabo kala duwan ayaad ilmahaaga ku siin kartaa. Habka la isticmaalayo waa inuu adiga iyo baahida ilmahaaga daboolaa. Siyabahan kala duwan ee dheeriga ah ee lagu kabayo quudinta ilmahaaga in lagu kaalmeeyo ilaa ilmahaagu ay xoog yeeshaan ka dibna ay si wanaagsan naaska u nuugaan. Adiga iyo fidiyayaasha daryeelka caafimaadkaaga ayaa ka wada hadli kara faa'idada iyo khasaaraha hab kasta markaasna go'aansan kara midka ku habboon ilmahaaga.

- Tuubo Sanka ilaa caloosha ama afka ilaa caloosha ah: Tuubada la galinayo caloosha ilmahaaga iyada oo la sii marinayo sankiisa/da (tuubo san ilaa calool) ama afka (af ilaacalool) si loo quudiyo ilmahaaga.
- Gargaarka naas nuujinta: Tuubo kasoo baxaysa weel ee la gelinaya ibtaada. Marka u ilmahaagu naaska nuugayo wuxuu caanaha ka heleyaa naaskaaga iyo tuubbada isku mar.
- Quudinta faraha: Tuubbada quudinta ee kasoo baxaysa weel ayaa la dhigayaa dhinaca jilicsan ee fartaada. Ilmahaagu wuxuu quudan doonaa isaga oo nuugaya fartaada iyo tuubbada quudinta isku mar ahaan.
- Koob: koob yar ayaa lagu qabanaya bushimaha ilmahaaga si iyadu / isagu u fiiqsan karaan. Ilmahaagu waxay yeelanayaan hannaan is haysta ee fiiqsashada. Afka ha uga shubin ilmahaaga.
- Siriinyada, dhibciye ama qaaddo: Mararka qaarkood loo isticmaalo siinta qiyas yar.
- Daboolka Ibta, qalab si habboon u qabsanaya ibtada. Wuxuu ka caawinaya ilmahaga inay qabsadaan, nuugaan kuna dhegenaadaan naaska. Caanahaagu waxay kasoo baxayaan daloolka afka hore ee caaradda daboolka ibta.

Kala hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga sidii aad wax dheeri ah uga baran lahayd hababkan kala duwan ee quudinta ilmahaaga. Waa muhiim in lagu tuso sidii aad u isticmaali lahayd hababkan si loo xaqiyo inaad ilmahaaga u quudineysid si badbaado iyo raaxo leh.

Nuugista wax aan nafaqo ahayn. Nuugista wax aan nafaqa Lahayn waxaa sameeya ilmaha intooda badan si ay daboolaan baahidooda rabitaanka nuugista. Waxay kaa caawinaysaa dheefshiidka, isuduwidda caano nuugidda iyo neefsashada iyo sidoo kale wuxu ka caawin karaa dejinta ilmahaaga. Ilmahaagu waxay taas samayn karaan iyaga oo jaqaya naaska ka dib markii aad ka listid caanaha ama la hadal fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga arrimaha ku saabsan hababka kale sida nuugidda farta ama isticmaalka dejiya. Waxaa muhiim ah in aad haysato macluumaadka aad u baahan tahay inaad go'aan sax ah qaadatid.

Nuugidda waxyabaha aan nafaqada Lahayn waxa kale oo ay muhiim u tahay inay ilmaha dejinyaan, khaas ahaan marka ayna waalidku la joogin si ay u dejinyaan.

Waa maxay caano deeqda ah?

Qaar ka mid ah isbitaalada waxay isticmaalaan caanaha laga keenay bangiga caanaha kuwaas oo bixiya caano deeq ah ee lasoo karkariyey oo laga soo lisay haween si gaar ah loobaaray. Isbitaaladaan, caanahan deeqda ah waxaa la siiyaa carruurta buuxiyey shuruudaha isbitaalka. NICU ayaa had iyo jeer isticmaali doonaa caanaha hooyada ilmaha ka hor inta ayna isticmaalin caanaha deeqda ah. Caanaha laga keenay bangiga caanaha waa kuwo aad u nabab u ah. Waxay soo marayaan nidaamka baaritaanka feejigan, hubin iyo karkaris.

Websitka internetka ee The Rogers Hixon Human Milk Bank Ontario (www.milkbankontario.ca), ayaa faahfaahin ka bixiya in caanaha deeqda ah ee karkarsan ayaa ka ilaaliya ilmaha wakhtigiisa ka hor dhahsay ama kuwa markii ay dhalanayeen miisaankoodu aad u hooseeyey inay ku dhicin cudurrada naftooda halista gelinaya sida calool xanuunka "necrotizing enterocolitis" (NEC). Caanaha deeqda waxay sidoo kale ka difaacyaan ilmaha cudurada halista ah iyo dhibaatooyin. Caanaha deeq bixiyaasha waxay leeyihiin wax kasta oo loo baahan yahay si loo caawiyo ilmaha inay si fican u horumariyaan iyo noqdaanna kuwo caafimaad qaba. Qaar badan oo ka mid ah qaybaha caanahan waxaa laga heli karaa oo keliya naaska oo lagama heli karo caanaha foormulada ah.

Ugudbida naas nuujinta

Dhalaanka waqtigoodii ka hor dhashay waxay maraan heerar kala duwan ee ay bartaan si ay u naas nuugaan. Taas waxay la mid tahay adiga oo baranaya xirfad cusub. Ilmaha waqtigoodii ka hor dhashay si tartiib ayey oo wanaagsan ayey ka quudashada naaska u bartaan inta ay u gudbin inay si toos ah naas nuugidda u hanan. Weydii fidiyaha daryeelka cafimaadkaaga wixii gargaar ah ee aad u baahan tahay marka aad adiga iyo ilmahaagu aad baraneysaan naas nuujinta. Taasi waa horumar aad arki karto.

Taabashada maqaar-ilaa-maqaarka ah/ Daryeelka Kangaaroo.

La soco tilmaamaha ilmaha ee quudinta, sida la daydayashada afka iyo gelinta gacantooda afka.

U qabo ilmahaaga si ilmahaaga afkiisa ugu dhowaado ibta markaas la soco in ilmaahaagu leefo oo uu uriyo.

**Ku lis caano ibta korkeeda markaas si tartiib ah ku masax bishimaha ilmahaaga.
Taasi waxay ka caawin doontaa in ilmaahaagu bartaan la qabsashada dhadhanka iyo urta caanaha naaskaaga.**

Waxaa suurogal ah in ilmaahaagu ku dhego ibta naaska oo uu bilaabo inuu nuugo oo liqo.

Waxaa suurogal ah in ilmaahaagu ku dhego naaska oo waqtid dheer u wax nuugi karo.

**Waxaa suurogal ah in Ilmahaagu naaska nuugaan marar badan si joogto ah maalin kasta
ilaa iyadda/isaga diyaar u noqdo inay naas nuugaan mar kasta.**

**La joog ilmahaaga inta badan ee suurtogalka ah. Taasi waxay kaa caawin doontaa isbarashada
adiga iyo ilmahaaga markaasna aad awoodid ka jawaabidda baaqyada ilmahaaga.**

TALO: Maalmaha hore ee barashada naas nuujinta, ilmahaaga waxaa laga yaabaa in ku weynaito la socodka caanaha soo baxaya. Waxaa suurogal ah inaad u baahan tahay inaad caanaha iska bamgareysid muddo gaaban ka hor inta aadan ilmaahaaga naaska qabadsiin. Ilmahaagu si tartiib tartiib ah ooraaxo leh ayuu u quudan doonaa naaska oo buuxa.

Akhriso wixii dheeraad ah oo ku saabsan baaqyada quudinta ee ilmaha

www.health.qld.gov.au/rbwh/docs/maternity/feeding-cues-term.pdf

Halista ka iman karta isticmaalka bilowga hore ee dhalooyinka

Haddii aad ku fikireyo inaad isticmaasho dhalo quudinta ilmahaaga, waxa weeye inaad arrintaas kala hadashaa fidiyaha dareyeelka caafimaadkaaga si aad u faahamtid khatarta ka iman karta. Waxaa muhiim ah in aad haysato dhammaan wixii maclumaa ah ee ku saabsan sida isticmaalka dhalooyinku ay saamayn ku yeelan karaan naas-nuujinta. Taasi waxay kaa caawin doontaa inaad go'aan sax ah qaadatid.

Marka Ilmaha Cusbitaal kale loo beddelo

Ilmahaaga waxaa laga yaabaa in la geeyo isbitaal kale oo u dhaw gurigaaga mar haddii isaga/iyadda mar dambe u baahayn daryeel degdeg ah. Taasi waxay noqon kartaa waqtii u leh welwel adiga iyo ilmaha labadiinaba. Isbitaalka cusub ayaa laga yaabaa inuu leeyahay nidaamyo iyo dhaqanno cusub oo ka duwan wixii aad hore usoo barateen. Halkan waxaa ku qoran qaar ka mid ah talooyin si ay kaaga caawiyaan adiga iyo ilmahaagaba la qabsashada.

Talooyinka kala hadalka daryeelka ilmahaaga isbitaalka kale

- Shaqaalaha kala hadal ujeeddooyinkaaga quudinta si uu qof walba u wada shaqayaan si loo gaaro ujeeddooyinkaas.
- Ogeysii shaqaalaha inta badan inaad jeelaan lahayd taabashada maqaar-ilaa-maqaarka ah muddo joogta ah oo dheer oo aad la samayso ilamahaag..
- Kala hadal sida aad ka qayb qaadato daryeelka ilmahaaga si aad kalsooni u heshid marka aad diyaar u tiihiin in ilmahaaga guriga la geeyo.
- Weydii cidda bixisa taagyeerada naas nuujinta ee isbitaalka iyo bulshadaas cusub adiga oo codsanayaa inaad la kulantid qofkaas.
- Waxaa muhiim ah inaad hesho kalsooni sidii aad u daryeesho ilmahaaga. Haddii la idinka soo saaray isbitaalka, waxaad codsataa inaad adiga iyo ilmuu isku qol joogtaan habeen iyo maalin (qol wada joogis) inta ilmaha isbitaalka laga bixinayo. La joogista ilmahaaga waxay kaa caawin kartaa labadiinaba inaad ku celcelisaan oo aad noqtaan kuwa aad ugu kalsoon naas nuujinta.

Marka aad geyso Ilmaha Guriga

Marka ilmahaaga guriga la geeyo oo isbitaalka ka tago, waxaad yeelan doontaa qorshaha quudinta si ay idiinka ee kaa caawiso adiga iyo ilmahaagaba inaad sii wadaan naas nuujinta. Bamgareyntu inuu sii socota ayaa laga yaabaa in loo baahdo inay sii tartiib tartiib ahna usoo yaraato ilaa ilmahaagu ka xoogeysto naas nuugiisuna soo fiicnaado. Taageerada joogto ah ee naas nuujinta ayaa kaa caawineysa adiga iyo ilmahaba inaad sii waddaan naas nuujinta marka aad guriga tagtaan. Qorshe la sameyso fidiyaha daryeelka caafimaadkaaga si ay idiin la socdaan.

Sidee ayaan u daryeeli karaa qalabka bamgareynta/lisida marka ilmahaygu joogaan guriga?

Isbeddelka tilmaamaha daryeelka qalabka bamgareynta marka ilmahaaga guriga la geeyo:

- Biyo kulul iyo saabuun ku dhaq dhammaan qaybaha qalabka bamka, weelasha iyo qalabka quudinta ka bacdina si fiican u raaci biyo kulul.
- Jeermiska ka dil dhamaan qalabka lisidda sida u tilmaamaayo tusmada soo sameeyaha qalabkaas.
- Kor saar shukumaan nadiif ah si ay u qallalaan.
- Qalabkaas oo nadiif, qaleyl ah ku rid bac nadiif ah. Waxay diyaar u yihiin isticmaalka bamgareynta.

Nidaamka kaydinta caanaha naaska marka uu ilmuu joogo guriga

Tilmaamaha kaydinta caanaha waa ka duwan tahay tii isbitaalka mar adiga iyo ilmahaagu guriga tagaan. Halkan waxaa ku qoran qaar ka mid ah talooyinka loogu talagalay kaydinta caanaha naaska ee guriga:

- Istimmaal weel nadiif ah ee kaydinta ee aan lahayn BPA, ama bacaha loo sameeyey qaboojinta caanaha naaska.
- Ku calaamadee weelka taariikhda la lisay ama la bamgareeyey caanaha naaska.
- Caanaha naaska u keydi hadba inta halkii mar ee quudin looga baahan yahay si aan loo khasaarin.
- Qaboojiyi ama talaagada geli caanaha naaska marka la liso ama la bamgareeyo. Caanaha dheyda ah ee markaas la lisay ayaa u fiican ilmahaaga. Haddii caanaha naaskaagu xad-dhaaf yihiin, waxaad gelin kartaa tallaajad.
- Mar kale ha qaboojin caano mar hore la barafeeyey.
- Waxaad ku kor dari kartaa caano naaska ee dhey ah oo la qaboojiyey caanaha naaska ee horey ugu joray tallaajadda. Ha ku darin caano diirran ee naaska caano hore loo qaboojiyey.
- Caanaha barafka noqday waxaad ku dhalaalisaa qaboojiyaha ama biyo diirran oo socda.

Isticmaal tilmaamaha soo socda haddii aadan tala ka duwan ka helin fidiyaha adeegga daryeelka caafimaadkaaga.

Tilmaamaha keydinta Caanaha naaska ee ilmaha caafimaad qaba oo jooga guriga (Akademiyada Daaweynta Cilmiga ee Naas Nuujinta, 2010)

caanaha naaska la qaboojiyey lana keenay heerkulka qolka	• 1-2 saac
Caanaha naaska ee dheyda ah ee lagu lisay heerkulka qolka ($16-29^{\circ}\text{C}$)	• 3-4 saacadood
Caanaha dheyda ah ee ku jiray qaboojiyaha ($\leq 4^{\circ}\text{C}$)	• 72 saacadood
Caanaha lagu dhalaaliyey qaboojiya	• 24 saacadood laga bilaabo marka ay bilaabantay dhalaalinta
Ku jiray qaboojiyaha a	• 24 saacadood
Qaboojiyaha tallaajadda (albaab gaar ah)	• 3-6 bilood
Qaboojiyaha Barafka dhaliya ($\leq 17^{\circ}\text{C}$)	• 6-12 bilood

Daadi dhamaan caanaha waqtiga keydintoodu ka badan tahay inta kor lagusoo xusay.

Faahfaahin dheeraad ah oo ku saabsan lisidda iyo kaydinta caanaha naaska.

www.beststart.org/resources/breastfeeding/Expressing_Fact%20Sheets_Eng_rev2.pdf

Ilmahaagu ma u baahan yahay Formula

Haddii ilmahaaga la siiyo caanaha formulada ah sabab caafimaad ama aad shaqsi ahaan go'aankaas siinta formula qaadatay waxaad kala hadashaa fidiyaha adeegga daryeelka caafimmaadkaaga sida ammaansan ee diyarinta, keydinta iyo quudinta ilmaha ee formulada.

Haddii aad ilmahaaga quudinta ugu kabeysid caanaha budada ah, ilmahaagu waa inay helaan formula biyo ah ee aan jermi lahayn diyaarna u ah in la siiyo sida kuwo quudin u diyaar ah ama dareere rib ah. Caanaha budada ah ma aha kuwo jermigu ka dhowrsan yahay sidaas daraaddeed ma ku haboona ilmaha yaryar oo wakhtigiisa ka soo hordhasha, miisaankoodu yar yahay dhalashada iyo/ama halis u ah cudur.

Taageerada Naasnuujinta ee bulshada

Inkasta oo guri aadidda ilmahaaga ay tahay mid xiiso leh, waxa kale oo laga yaabaa inay tahay mid walaac leh la qabsashada nolosha guriga. Wuxuu ka faa'iideysan doontaa taageero joogto ee naas nuujinta ilaa iyo inta naas nuujintu xididdo ka yeelaneyso. Taagyeeradaas waxaad ka heli adeegyo kala duwan, oo ay ka mid yihii kuwa soo socda:

WAKAALADDA	MACLUUMAADKA XIRIIRKA	ADEEGYADA LA HELI KARO
NICU ama rugta naas nuujinta ee isbitaalka	La xiriir isbitaalka agtaada ah ama isbitaalka ilmahaagu ka heleen daryeelka.	La hadal kalkaaliyaha ama La-taliyaha Sharci haysta ee Guddida Caalamiga ah ee Naas nuujinta ee Rugta Isbitaalka. Kaalmo u hel caqabadaha naas-nuujinta.
Adeegyada Labada Luqadood onlaynka internetka ee Ontario ee Naas nuujinta	www.ontariobreastfeeds.ca	Raadso adeegyada naas nuujinta ee kuu dhow.
Booqashada guriga ee hay'adaha Caafimaadka dadweynaha ama rugta caafimaadka naas nuujinta	La xiriir xarunta caafimaadka ee Deegaankaaga. www.health.gov.on.ca/en/common/system/services/phu/locations.aspx	Kala hadal kalkaalisada caafimaadka wixii ku saabsan walaaca naas nuujinta ama su'aalo ah. Booqashada guriga, xarumaha naas-nuujinta iyo taageerada kooxaha ayaa suurogal ah in laga heli karo si ay kuu siiyaan gargaar dhinaca naas-nuujinta.
Taagyeerada Hooyooyinka ka dhexeysa ee naas nuujinta	La xiriir xarunta caafimaad ee deegaankaaga si aad u ogaato haddii adeeggan laga heli karaa Deegaankaaga.	Hooyo khibrad leh oo iska-wax-u-qabso ku shaqeysa ayaa suurogal ah inay kaaga jawaabto su'aalahaaga iyo inay ku horseeddo awood u helidda caqabadaha.
Uruurka La Leche League kooxaha Canada	www.lllc.ca	Abaabul iyo bixin taagyeerada naas nuujinta ee ka dhexeysa hooyo-iyo-hooyo iyo waxbarashada iyada oo loo marayo kulannada kooxaha iyo taagyeero shaqsi ahaaneed ee Horjoogaha Uruurka La Leche.
Telehealth Ontario Adeegyada Gaarka ah ee Naas nuujinta	1-866-797-0000 (telefoonka dadka dhiegaha la') TTY: 1-866-797-0007	Hooyooyinka cusub iyo kuwa uurka leh waxay hadda awood u leeyihiin helidda talo qof waayo aragnimo leh iyo taagyeero naas nuujinta 24 saac maalintii, 7 maalmod usbuucii, iyaga oo adeegsanaya adeega la talinta telefoonka ah. Adeegan lacag la'aanta ah waxaa bixiya Kalkaaliyayaasha Diiwaan gashan kuwaas oo soo qaatay tababaro naas-nuujinta iyo taageerada naas nuujinta
Uruurka Caalamiga ah ee Latalinta Caano Soosaarka (ILCA)	www.ilca.org	Buugga <i>Hel Diiwaanka La taliyaha Nass nuujitan ee qoraya</i> (Find Lactation Consultant Directory) wuxuu qoraya Lataliyayaasha Caano Soo Saarka ee Guddida Caalamiga ah kuwaas oo xubin hadda ka ah ILCA waxayna siiyaan adeegyo hooyooyinka.
Xarunta Best Start Resource Centre	www.beststart.org	Xarunta Ontario ee Hooyada Dhowaan Dhashay Ontario iyo Horumarinta Ilmaha Da' Hore waa urur horumarinta caafimaadka laba luqodood, kor u qaadida caafimaadka dumarka iyo qoysaska, ka hor, inta lagu guda jiro uurka iyo ka dib. Bogga internetka waxaad awood u heli inaad ka heshid macluumaad la xiriira waqtiga uur yeelashada ka hor, waqtiga uurka, quudinta ilmaha iyo korista ilmahaaga.
Motherisk	www.motherrisk.org 416-813-6780 1-877-439-2744	La-taliyasha Motherisk waxaa laga heli karaa inay ku siiyaan hagis iyo taageero maalmaha Isniinta ilaa Jimcaha, laga bilaabo 9 a.m. ilaa 5 p.m. EST. Internetka ama onlineka waxaa laga heli karaa wixii ku saabsan ammaanka daawooyinka, dawooyinka dhirta ah iyo waxa nafaqada leh, iyo isticmaalka maandooriyaha xilliga uurka iyo naas nuujinta.

DUWAANKA KAYDKA CAANAHAA ASBUUCA 1AAD. Isticmaal foornkan haddii ilmahaag u usan awoodin inuu naaska nuugo ama u markaaas baranayyo naas nuujinta.

TUSAALLE	Taariikhda		4		5		6		7	
	Maalmaha	Nolosha:	Gacan lisid / bangareyn / Naaska Nuujin	Nuujin Hoos gelin Daireen Diirimmaad	Gacan lisid / bangareyn / Naaska	Nuujin Hoos gelin Daireen Diirimmaad	Gacan lisid / bangareyn / Naaska	Nuujin Hoos gelin Daireen Diirimmaad	Gacan lisid / bangareyn / Naaska	Nuujin Hoos gelin Daireen Diirimmaad
Waqtiga Caddada	9:30 3 mzl	✓								
Waqtiga Caddada	11:30 5 mzl	✓								
Waqtiga Caddada	2:00 5 mzl	✓								
24 Saacadda Isugeyn										
Ujeeddo:										
Maalinta 1: Gacan ku lisid iyo bangareyn caanaha naaska 8 jeer iyo ka badan maantii.										
Maalinta 2: Sii wad gacanta ku lisidda iyo bangareynta ugu yaraan 8 jeer aina ink ka badan 24kii saacadood (ugu yaraan hal mar habeenkii). Xataa haddii ilmahaag uwoodaan inay naaska ka quutaaan, caanaha iska bangaree adiga oo isticmaalaaya bumika korotku ku shaqeeyaa ee nooca isbitaalka. Labada naasha bangaree ugu yaraan 3dii saacaddoobta iyo hal mar habeenkii.										
Ha sugin in ka badan 4 saacadood inta u dhaxaysa bangareynta.										
Tilmaamaha:										
<ul style="list-style-type: none"> Qor waqtiga iyo caddadda caanaha aad wakhi kasta bangareysid. Hubi markii aad ilmahaaga ku hayso taabashada maqaar-ila madaarka ah. Marka ilmahaagu diyaar yahay, ku hay taabashda maqaarka-ilaa-maqaarka ah ila inta aad kartio. Qabashada ilmahaaga taabashada maqaan-ilaa-madaarka ah inta ka horeysa bangareynta waxay kaa caawin caano badan inaad soo saarto ilmahaaguna ay waa ka helayaan. Marka ilmahaag u naaska nuugayo, isticmaali dhiwaanka quudinta ee boggal7. 										
24 Saacadda Wadar										

DIIWAANKA KA YADIKA CAANAHAA ASBUUCA 2AAD.
ISTIGMAAL FOOMIKAN HADDII IL MAHAAGU USAN AWOODIN INUU NAASKA NUUGO AMA U MARKAAS BARANAYO NAAS NUUJINTA

Ujeeddo:	Taariikhda	7					
		6	5	4	3	2	1
Gacan ku lisid iyo bamgareyn caanaha naaska 8 jeer iyo ka badan maantii.	Maalmaha Nolosha:	Nuujin Gacan lisid / bamgareyn / Naaska					
Habeenkii 4: saaca u dhhexeyssi labada bamgareyn.							
Tilmaamaha:	1 Waqtiga Caddadka						
• Qor waqtiga iyo caddadda caanaha aad wakhti kasta bamgareysid.	2 Waqtiga Caddadka						
• Hubi markii aad ilmahaaga ku hayso taabashada maqaar-ilaam-maqaar.	3 Waqtiga Caddadka						
• Haynta ilmaha maqaar-ilaam-maqaar inta aada caanaha bamgareyn waxay kaa caawineysaa caano soo saarkaaga ilmulhuna waa ay ka helaan.	4 Waqtiga Caddadka						
• Intii awooddadaa ah ilmaha hoos geli si ay u dareemaaan diirrimaadkaaga.	5 Waqtiga Caddadka						
• Caddadka caanahaagu waa kordhayaaan 10-14 maalmood ee xiga. Si joogto aha ula hadal fidiyahaya daryeelka caafimaadkaaga sidiid aad isaga lisi lahaynd ama isga bamgareyn lahayd caanaha.	6 Waqtiga Caddadka						
• Sii wad gacan ku lisidda bamgareynta ka dib si aad u hubisid in caaniihi ka dhammaadeen naasahaaga.	7 Waqtiga Caddadka						
• Marka ilmahaaga naaska nuugayo, isticmaali diiwaanka quidinta ee bogga 17.	8 Waqtiga Caddadka						
Qoraalo:	9 Waqtiga Caddadka						
	10 Waqtiga Caddadka						
	11 Waqtiga Caddadka						
	12 Waqtiga Caddadka						
	24 Saacadda Wadar						

Qoraalo:

JOORNAALKA KAYDKA CAANAHAA TODOBAADKII 3AAD.

ISTICMAAL FOOMKAN HADDII IL MAHAAGU USAN AWOODIN INUU NAASKA NUUJINTA.

Ujeeddo:	Taariikhda	Maalmaha	1	2	3	4	5	6	7
Gacan ku lisid iyo bamgareyn caanaha naaska 8 jeer iyo ka badan maantii.	Nolosha:	Gacan lisid / bamgareyn / Naaska	Nujjin Hoos gelin Dareaen Diirimmaad	Gacan lisid / bamgareyn / Naaska	Nujjin Hoos gelin Dareaen Diirimmaad	Gacan lisid / bamgareyn / Naaska	Nujjin Hoos gelin Dareaen Diirimmaad	Gacan lisid / bamgareyn / Naaska	Nujjin Hoos gelin Dareaen Diirimmaad
Habeenkii 4 saaca u dhhexeysi labada bamgareyn.									
Tilmaamaha:									
• Qor waqtiga iyo mugga caanaha aad wakhti kasta bamgareysid.	1	Waqtiga Caddadka							
• Maalin kasta, isku dar guud ahaan inta caano aad bamgareysay.	2	Waqtiga Caddadka							
• Hubi markii aad ilmahaaga hoos u gelisid si u dareemo diirimmaadkaaga.	3	Waqtiga Caddadka							
• Sii wad gacan ku lisidda bamgareynta ka dib si aad u hubisid in caaniii ka dhammaadeen naasahaaga.	4	Waqtiga Caddadka							
• Marka ilmahaagu naaska nuugayo, isticmaali diiwaanka quudinta ee bogga 17.	5	Waqtiga Caddadka							
Qoraalo:	6	Waqtiga Caddadka							
	7	Waqtiga Caddadka							
	8	Waqtiga Caddadka							
	9	Waqtiga Caddadka							
	10	Waqtiga Caddadka							
	11	Waqtiga Caddadka							
	12	Waqtiga Caddadka							
	24 Saacadda Wadar								

Diwaanka Qudinta ilmaha waqtigoodii ka hor dhashay

Diiwaanka Quudinta waa hab waxtar leh si loola socoto inta ay le'eg tahay Cuntada ilmahaagu cunayo. Tani waxay idiiinka caawin doontaa adiga iyo adeeg bixiyaha daryeelka caafimaadka inaad ogaataan in ilmahaagu si fiican u koroya. Waxtar ayey noqon kartaa inaad isu daridda guud ee quudinta, kaadida iyo saxarada 24kii saacba mar.

Mahadnaq:

Waad ku mahadsan tahay in BFI Stratijiyyada Ontario ee Guddiga Fulinta iyo xirfadlayaasha kale ee nasiiyey taloooyinka ku jira buuggan. Waad ku mahadsan thiin qoysaskii ka qayb qaatay talo bixinta iyo sawirrada buug-yarahan. BFI Stratejiyyada ee Ontario waxay jeceshahay inay u mahadceliso Ruth Turner, Maamulha Sare ee Mashruuca, PCMCH, hoggaaminteeda diyaarinta buug-yarahan iyo Marg La Salle oo ah Hoggaamiyaha Qiimeynaa ee BFI, ee na siiyay dib u eegis kama dambeysta ah ee qoraalkan.

Macluumaaadka la xiriirkha Buugga:

Si aad u dalbato nuqulo ama macluumaaad dib u daabicidda, la xiriir the Best Start Resource Centre ee: beststart@healthnexus.ca ama 1-800-397-9567.

Dokumentigan waxaa lagu diyaarshay lacag ay bixisay Dawladda Ontario. Macluumaaadka ku qoran dokumentigan waxay ka tarjumaysaa aragtida qoraaga mana ah mida si rasmi ah ay u ansaxisay Dowladda Ontario. aloolyinka u bixinayo qoralkani ma beddelayaan kuwa adeeg fidleyyaasha daryeelka caafimaadkaaga ay ku siinayaan. Centre Xarunta Macluumaaadka ee Best Start Resource, Isbitaalka Michael Garron iyo Guddenka Gobolka ee Caafimaadka Hooyada iyo Carrurta ma ahaa inay ansixiyeen qoraalkan iyo adeegyada ku xusan.